

Grabstein aus Buchen-Bödigeim מצבה מ:

פ"ו
א"ה בנדיכים אהבד"ט
צ"ו כל מעשיו עביכ ב"
דנ"ב מ"כ ור"כ וקה"כ מ' מ'
מצות ה' ל"ס הכב"ע גי"א
ונלע"נ כמהלש"ש דעבא"ח
ה"ה כ' ישראל ב"ר נפתלי
מעברשט' נ' יום ג' ונ' ד'
כסליו תקע"ט ל' נתצב"ה
א'

Bibelverse

פסוקים מהתנ"ך

א"י א'
ה' ח' פ'
ד' ע' ו' י"ל
מ(ג) ב' ת'
ו' נ' י' י' ב' כ' ה'
ו' נ' ז' ב' י'
ב' ה' ל' ל'
י' ה' ל'
י' ש' י' ע' ס' ה' ו'
א' ת' י' ע' י'
א' ק' ו' י' י' נ' ו' ח'
נ' ב' ת' ו' י' ו' י' א'
א' ד' ל' ה' ש' כ' י' ב' כ' י'
כ' י' כ' ב' י' מ' פ'
י' ו' י' ב' ד' י'
כ' ש' י' י' : ב' צ' ל' ש' ד' י' ת' ל' ו' נ'
א' נ' ה' / א' נ' י'
י' ל' י' ב' ה' י' ה'
י' ח' ב' ו' י' ע' י' ס' י'
ר' צ' י' ו'
ש' י' י' צ' י' ו'
א' ח' מ' י' ו' י' ו' מ' י' מ' י' מ'
ט(ע) כ' ש' י' ס' י' : ט' ע' מ' ה' כ' י' ט' ו' ב' ס' ח' ר' ה'
צ' ה' י' ב' י'
ו' י' ה' י' מ' ה'
ת' ו' ת' ל' ל' ה' / ו' ו' י' ל' י' ל' ה' י'
ו' ה' מ' ש' כ' י' ל' י' י' ז' י' ז' כ' ה' ו' י' ה' י' כ' י' ל' ע' ו' י' ו' ע' ד'

Ortsnamen:

Altenhaßlau/Eichtersheim/Odenheim/Olnhausen/Oppenheim/Uffenheim/Uttrichshausen

שם מקום
פ' ל' ו' נ' י' ב' נ' פ' ל' ו' נ' י' מ' פ' י' ש'
כ' ד' ר' ד' מ' פ' י' ח' ל' ת' א'
א"ה
מ' ע" ח'
כ' א" ע'
צ' י' א' ד' ל' ע' ר'

Namen

שמות
א' ש'
ג' י' פ' ו' ת'

Wortspiel/Mehrdeutigkeit

משחק מלים/ רב משמעותי

במיזלי: בעדן מנוחתו זכרו לברכה
איש חייל: איש חיל (רי משלי ל"א י) אך ימי שנות חייו יוסיפו לו
ein tüchtiger Mann (vgl. Prv 31,10)/aber die Tage seiner Lebensjahre mögen ihm hinzugerechnet werden
יוליליה: ינוח ויעמוד לגורלו לקץ הימין (רי דני י"ב י"ג): = יללה
er möge ruhen und auferstehen zu seinem Los am Ende der Tage (vgl. Dan 12,13)
וניא יביכה: ואת נפש איביך יקלענה בתוך כף הקלע (ש"א כה כט): = נא יבכה
und das Leben deiner Feinde möge er mit der Pfanne der Schleuder fortschleudern/und man soll weinen!
Manuel Daniel Einstein אידים לעמל יולד (איוב ה ז): איינשטיין דניאל מנואל
(Laupheim N -2/15, S. 217) Hüttenmeister, Nathanja, Der Jüdische Friedhof Laupheim, Laupheim 1998
im Alter steigst du ins Grab/im Alter von 60 (Gematria) תבוא ביכיליח' אלי קבר (איוב ה כו)

Vermeidung von schlimmen Dingen

מניעה של דברים רעים

und er schrieb eigenhändig als Todkranker ein Testament (Frankfurt 4506)
וכתב בעצמו צוואת שכי"מ: שכיב מרע
ביק"ם: ביסורים קשים ומרים
חסד נמל עם ח"ומי: חולים ומסכנים
ד"ל: די למבין
הרו"ש: הרנו ושחטו
מוז"א: מזרע יהודים אנוסים

Umschreibungen fürs Sterben

מניעה בשמוש של מילים כמו למות וכו'

כ"ש: כא שמשו
גלש"מ: נתבקש לישיבה של מעלה
ונבש"מ: ונתבקש בישיבה של מעלה
ג"א: גופו יישן ארצע
גיניבקינתיביה: גופו ינוח בקבר ונשמתו תהא בצרור החיים
שיחלחי: שבק חיים לכל חי (רי כי ברכות ס"א ע"ב)
הליה: הלך לארץ החיים
וחלי"ש: וחיים לכל ישראל שבק: חלש?
ואיע: ונאסף אל עמיו
ותב"א: ותחלוני בצל אלהים
מוז"א: מזרע יהודים אנוסים

Nachkomme von Marranen

Segensprüche:

ברכות

רי"ת תב"א ב"ת כיש"ע
נתממ"א
תמכעוכ"י
זיא"א
זלי"ב
אויכירי
אי"ם יפת"ו
בזמן הדבר ר"ל
ונשמתו תציבה' וביגיעי עיכמ'ע"י א
עמ"ש: על משכבו ינוח/יהא שלום

Unklare Abkürzungen

(1741/42: Osoblaha CZ)

ראשי תיבות לא ברורים

תק"ב לפ"ק
פ"ט
האישה הח' והגבירה
כמצות מדת לב"ח ס"ש"
היא נזהרה
משנת הת"ק וטו"ב ליצירה יע"ס

Saloniki 459, Kopfzeile
Kuppenheim 326 (Gernsach)
Jerusalem
Jerusalem

Brody S.128

Worms Neuer Teil 2438
Rosenwiller III 12/53.
Tel Aviv S. 252

שנילי גייכילי אליי ביאמתי
כבוד את ר' מהונו א"ת מ' א' מ' האיש תם וישר
להח' בכ"מ בכ"א: להחיותו ... כמהרה כימינו אמן: בתחיית המתים/כבוא משיח?
אשר ני"ע עלתה בני"מ: אשר גן עדן עלתה נשמתו
הלך בדיגיש ומל בני ישראל בלי השלום
היודי ודם עבדיו השפוך בו"ה א'
נתבקש לשיבה של מעלה ב"מ פ"ו ע"א
והצדיק דינו כי לא בקריו ואז בכחו רץ כצבי
גי' ביח' החיביצמי החזיק לו"ת: גיזבר בית החיים ... החזיק לומדי תורה
נפקד בן ששים ושתיים במותו הימ"כ ליל שב"ק והובל למערה

falsche Auflösung:

פתרון לא נכון:

(Johannes-Fritz Töllner, Die jüdischen Friedhöfe im Oldenburger Land, Oldenburg 1983, 619)

פ"נ

יפה נוף בחור נחמד
סור מרע ולטוב נצמד
5 הבי נפתלי הירץ בן כ"ה
יהודה ג"ש מהארפשטעדט
הי יפתח שערי רחמים לנשמתו
ויבנה בנגן עדן חופתו
ה"ל באדר ראשון שנת
10 חפץ בתורה לפ"ק
תנצבה

Diese Abkürzung bedeutet im allgemeinen „Analogieschluß“; das hieße, daß die Vaterschaft erschlossen worden ist; sonst ein Wunsch, etwa: „völlige Erlösung!“

מובן ראשי התיבות האלה בדרך כלל: גזירה שווה, דהיינו: ..... את האבהות: וגם נאולה שלמה

Nr. 36: Heim Goldschmidt

„Er hatte eine Jungfer gern“ - הוא התאהב בכחורה

immer wiederkehrende Wendungen:

צירוף מילים שכיח

את"ו
הביימי'הש
אהיביש
כיי'היבי
ה"ש דב"ב
הי"ד/השי"ד
ציהיבי
וב"ה
והו"ה
מ'הי' ממצוות הייתה נוהרה

Fehler

שגיאה

אנאיישררו"ל: צ"ל: ענאיישררו"ל: עם נפשות/נשמות אברהם יצחק יעקב שרה רחל רבקה ולאח
אש"ק: עש"ק
יס"ו: ישמרהו צורו וגואלו: (הגוי ספרדי, סלוניקי)
בוכ"ה: צ"ל: מכ"ה: מורנו כבוד הרב

(Saloniki 810; spanische Aussprache)

Sonstiges

(Tel Aviv)

hijo (span.)

Mitglied in der Zionistisch-Sozialistischen Partei
im Jahr 1847 nach unserer Zerstreuung

im Lehrhaus des Oberelsaß (Hegenheim R 13)

Metz 44

der Geist Gottes möge sie ruhen lassen, sie möge ruhen im Schatten Gottes, bald möge sie auferstehen, wenn die im Staub Ruhenden erwachen (Jerusalem כ"ט מצבה ו' שורה י' חלקה ט' חוברת ט' חלקה י' שורה ו' מצבה כ"ט Jerusalem)
Bl.47a)

"א"ב"ג"ד"ה"ו"ז"ח"ט"י"כ"ל"מ"נ"ס"פ"ש"מ"ש: אנרות (מרדכי), ברוך (מרדכי), גדולת (מרדכי), דרישו (מרדכי), (דברי מרדכי, מנילת מרדכי, ידיעות מרדכי, מעשה מרדכי, פרישות מרדכי, שם מרדכי, מאמר מרדכי, שירת מרדכי

Iggerot (Mordekhai), Barukh (Mordekhai), Gedulat (Mordekhai), Derisshot (Mordekhai), (Divre Mordekhai, Megillat Mordekhai, Jediot Mordekhai, Maase Mordekhai, Perischut Mordekhai, Schem Mordekhai, Maamar Mordekhai, Schirat Mordekhai) (Hamburger Rabbinen 49: Buchtitel des Mordekhai Hena ben Josef, -1767)

Buchtitel (Jerusalem)

über 70 Auflösungen

ג"מ: גט מקושר

ה"ה:

עד ביליג: עד בא לציון גואל
בני"שנו"ק: בנם של גאונים וקדושים
כ"ס.ס.ס.ר.

ג"ר: גירושי רוסיה

(מתנה נדוד הנקרא) ד"פ"ס

ФИНЛЯНДСКОГО СТРЕЛКОВОГО

(Regimentslager, genannt Lager) der finnländischen Infanterie (Vaasa/Finnland) (חיל הנגלים הפינלנדי)

ניסיון: נרצחו ע"י רוצחים ניסיון בנבי טרג: נרצחו על ידי רוצחים נרדווה סיווי זברוינה בנבי טרג
sie wurden von den Mördern der Narodowe Sily Zbrojne in Nowy Targ ermordet
(Grab der durch die „Nationale Wehrkraft“ am 2.5.1946 und 28.4.1946 in Nowy Targ Ermordeten in Krakau, neuer Friedhof)
ותו"ע: (הכינוס של מזרחי) ותורה ועבודה (בפולין)

(der Kongreß des Misrachi) und „Tora wa-Avoda“ (in Polen) (Łódź: religiöse zionistische Bewegung, Jugendgruppe des Misrachi) (תנועת נוער ציונית דתית של המזרחי בפולין)

קיים מש"כ בת"מ: קיים משכתוב בתורת משה

מזרע דהע"ה: מזרע רוד המלך עליו השלום

ושמ"ט: ושאר מעשים טובים

(die verschieden und begraben wurden) einer nach dem anderen

ז"א"ז: (שנפטרו ונקברו) זה אחר זה

ב"ז/בש"ז: בזכות/בשכר זה

im Lehrhaus des Oberelsaß (Hegenheim R 13)

Metz 44

der Geist Gottes möge sie ruhen lassen, sie möge ruhen im Schatten Gottes, bald möge sie auferstehen, wenn die im Staub Ruhenden erwachen (Jerusalem כ"ט מצבה ו' שורה י' חלקה ט' חוברת ט' חלקה י' שורה ו' מצבה כ"ט Jerusalem)
Bl.47a)

"א"ב"ג"ד"ה"ו"ז"ח"ט"י"כ"ל"מ"נ"ס"פ"ש"מ"ש: אנרות (מרדכי), ברוך (מרדכי), גדולת (מרדכי), דרישו (מרדכי), (דברי מרדכי, מנילת מרדכי, ידיעות מרדכי, מעשה מרדכי, פרישות מרדכי, שם מרדכי, מאמר מרדכי, שירת מרדכי

Iggerot (Mordekhai), Barukh (Mordekhai), Gedulat (Mordekhai), Derisshot (Mordekhai), (Divre Mordekhai, Megillat Mordekhai, Jediot Mordekhai, Maase Mordekhai, Perischut Mordekhai, Schem Mordekhai, Maamar Mordekhai, Schirat Mordekhai) (Hamburger Rabbinen 49: Buchtitel des Mordekhai Hena ben Josef, -1767)

Buchtitel (Jerusalem)

über 70 Auflösungen

ג"מ: גט מקושר

ה"ה:

עד ביליג: עד בא לציון גואל
בני"שנו"ק: בנם של גאונים וקדושים
כ"ס.ס.ס.ר.

ג"ר: גירושי רוסיה

(מתנה נדוד הנקרא) ד"פ"ס

ФИНЛЯНДСКОГО СТРЕЛКОВОГО

(Regimentslager, genannt Lager) der finnländischen Infanterie (Vaasa/Finnland) (חיל הנגלים הפינלנדי)

ניסיון נרצחו ע"י רוצחים ניסיון בנבי טרג: נרצחו על ידי רוצחים נרודווה סיווי זכרוינה בנבי טרג
sie wurden von den Mördern der Narodowe Sity Zbrojne in Nowy Targ ermordet

(Grab der durch die „Nationale Wehrkraft“ am 2.5.1946 und 28.4.1946 in Nowy Targ Ermordeten in Krakau, neuer Friedhof)
ותו"ע: (הכינוס של מזרחי) ותורה ועבודה (כפולין)

(der Kongreß des Misrachi) und „Tora wa-Avoda“ (in Polen) (Łódź: religiöse zionistische Bewegung, Jugendgruppe des
Misrachi) (תנועת נוער ציונית דתית של המזרחי בפולין)

קיים מש"כ בח"מ: קיים משכתוב בתורת משה
מזרע דהע"ה: מזרע דוד המלך עליו השלום

ושמ"ט: ושאר מעשים טובים

(die verschieden und begraben wurden) einer nach dem anderen

זא"ז: (שנפטרו ונקברו) זה אחר זה

ב"ז/בש"ז: בזכות/בשכר זה

Titel

תאר

ב"ק: בוצינא קדישא

גיבירג'ד: גומלי חסדים ביישנים רחמים נבאיי דחברא קדישא?

Barmherzigkeit Übende, Verschämte, Barmherzige, Vorsteher der Beerdigungsgesellschaft/Heiligen Gesellschaft(?)

(Obervorschütz 49)

Toraschreiber der Stadt/unsere Gemeinde

ס(ו)ד: סופר דמתא/דקהילתנו

ס(י)ע"ה: סיני עוקר הרים

re (italienisch) (Italien I 9)

Señor

שי: שיניור

Göppingen

מהור"ר